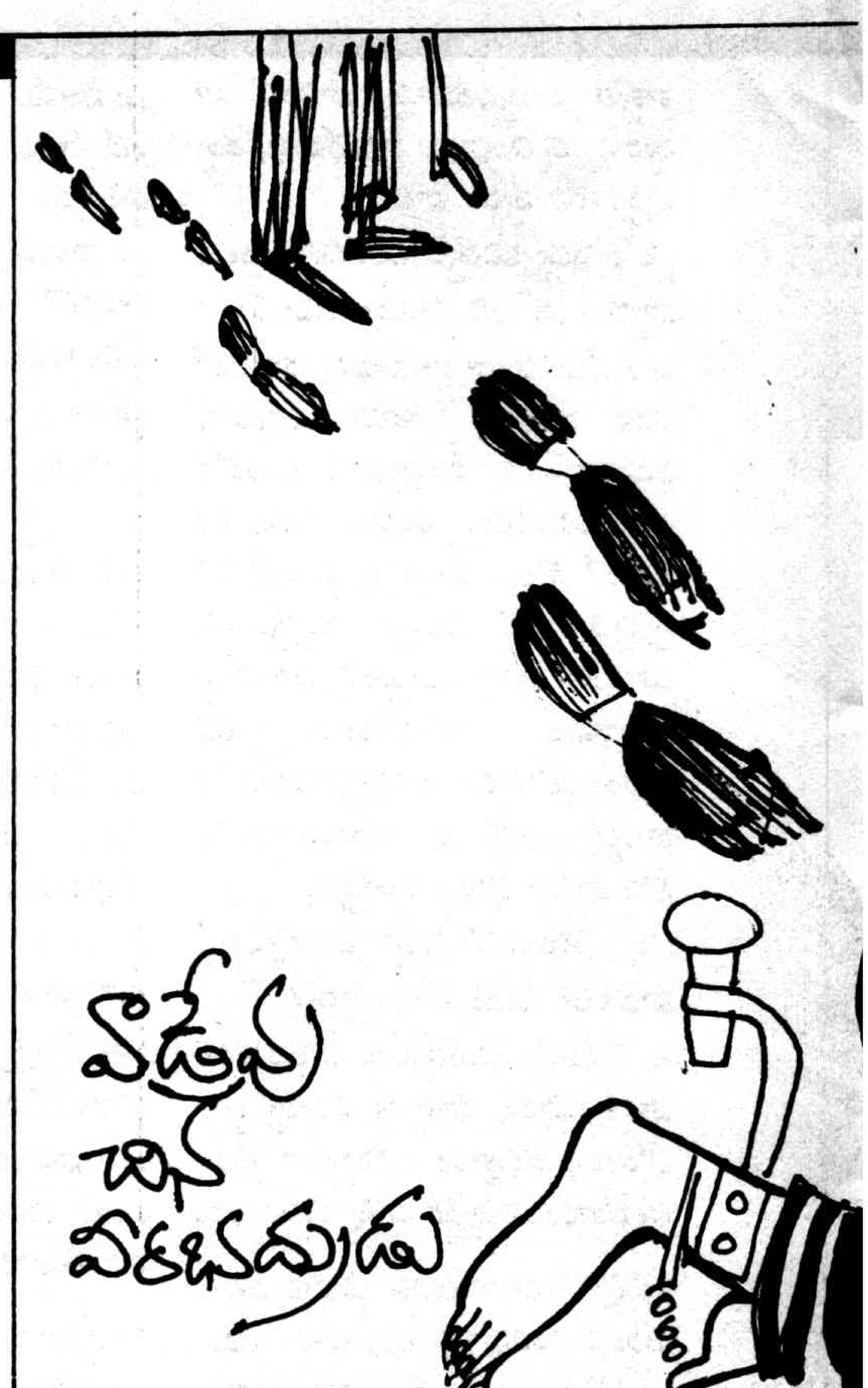

లాకప్ రూంలో పోలీసులు నా మీద అత్యాచారం జరిపి ఏడాది కావొస్తోంది. ఈ రోజు ఇట్లా కిటికీ ప్రక్కన కూచుని బయటి వీధుల్నీ హారన్ మోతలూ, సైకిళ్ళు, పాదచారులూ, అమ్మకపు బళ్ళూ - వీటితో నిండినరోడ్లనీ చూస్తూంటే ఆ అనుభవం మళ్ళీ ఒంట్లో వికృతంగా మెదుల్తోంది.

మళ్ళీ అదే వసంతమాసపు ఎండ. ఉదయం తొమ్మిది గంటల వేళ. నీలి గౌనుల చిన్నారులు కాన్వెంటులకి త్వరత్వరగా రిక్షాల్లో సాగిపోతున్న వేళ. వీధి మలుపులోంచి దిరిసెన చెట్ల నీడల్లోంచి రాలిన పచ్చపూల తివాచీని కర్కశంగా తొక్కుకుంటో వచ్చే పదో నెంబర్ సిటీ బస్సు - దుర్భరమయిన హారన్ కూడా. బయటి దృశ్యంలోనూ, ప్రపంచంలోనూ ఏ మార్పులేదు. అదే ఆకుల మిలమిల. గాలుల్లో కళకళలాడే ఎండ కిరణాలు. మార్పులేని అవే కవళి ల్తో వెయ్యి ముఖాలు.

తల చిట్లుతున్నట్టుగా ఒంట్లోంచి ప్రకంపన. కళ్ళకి కనిపించే లోకమంతా గిరున తిరుగు తోంది. ఇక నాసియేటింగాగా ఏదో భళ్ళున కల్మషమంతా నోట్లోంచి కక్కుకోవాలని అన్పించడం మొదలవుతుంది.

నా ఒంటిమీద జరిగిన దాడి నా రక్తంలో నా దేహాంతర్భాగాలన్నిటా మజ్జమజ్జకీ ఇంకి పోయినట్టుగా 'మలిన పూరితమయిన' భావన. నేను 'అపవిత మయ్యా'నని ఎవరన్నా అంటే ఈ రోజు నాకంత కోపం రాదేమో. అనుభవంలోని లోతు అనుభవించిన వాళ్ళే మాటలకి నీడలని కల్పించి పట్టింపులు పెట్టు కొంటారు. మాటలు ఏం చెప్పగలవు? నా ఒంట్లోని, ఇంకా పచ్చిగా మండుతున్న ఈ వికారాన్ని అశుభమనీ, అపవిత్రమనీ ఎన్ని మాటలు చెప్పి విశదపరచగలను? ఏడాదిగా నన్ను నేను అనుక్షణం శోధించుకుంటూ నిప్పులాంటి బాధతో ప్రక్షాళనం చేసుకుంటూనే వున్నాను. కాని ఏ మేరకి బయట పడ గలిగాను?

"సుజాతా, అక్కడ ఒక్కర్తివీ ఏం చేస్తున్నా వమ్మా?"

మేడకింది నించి పెరటి వైపు మెట్లు సగం దాకా ఎక్కి అమ్మ పిలుస్తోంది. పది నిమిషాలు నేను ఒంటరిగా కూచున్నానంటే అమ్మ కంగారు అధిక మవుతుంది. ఆమె మమకారంతో, అనిర్వచనీయమయిన వాత్స ల్యంతో నా పట్ల చూపుతున్న ప్రత్యేకమైన ఆదరణ నన్ను విపరీతంగా బాధిస్తుంది. ఇంట్లో జబ్బు పడిన కూతురికి సాధారణంగా ఒక తల్లి ఎట్లాంటి శ్రద్ధ చూపిస్తుందో అలాంటిదే ఇదంతా అన్పిస్తుంది. ఇది నిజంగా ఒక జబ్బేనా? ఇది ఏనాటికయినా తగ్గే జబ్బేనా? ఇలా ప్రశ్నించుకుంటే మరీ విచిత్రంగా వుంటుంది.

అమ్మకు కనిపించాలని లేచాను. నేను కనిపిస్తే ఆమె ఆరాటం తగ్గుతుంది. కాని లేచి నిలబడ లేక పోయాను. రీలింగ్ సెన్సేషన్. ఒంట్లో నరాలు జివ్వుమని లాగేయి. ఇక తర్వాత కొంతసేపు మత్తుగా వుంటుంది. లేచి మంచం మీద పడుకుంటాను. కొన్ని గంటల పాటు మగతగా, నిస్త్రాణగా అలా పడుకుని వుండాలి. మైండ్ బ్లాంక్‌గా వుంటుంది. ముందు అంతా తెల్లగా వుం టుం ది. దాని మీద నల్లని, ముదురు ఇటిక రంగు నీడలు పడతాయి. ఇనుప గొళ్ళేల చప్పుడు, తుప్పువాసన ముక్కుని అద్దేస్తుంది. వూపిరాడకుండా గొంతు మీద రాతి పిడికిలి బిగించినట్టు వుంటుంది. తల తిప్ప నవ్వు. కాని ఎవరో ఏదో ఆంక్ష పెట్టినట్టుగా కళ్ళు కూడా కదపలేను. లంకలో దబ్బున మిన్ను విరిగి మీద పడ్డట్టు టన్నుల కొద్దీ బరువు నా మీద అకస్మాత్తుగా పడుతుంది. ఒంట్లోంచి పొరల్లో ఎవ్వరో నా ఫ్లెష్‌ని తవ్వి తోడు తున్నట్టుగా వుంటుంది దాహం, దాహం... మాటలకి గొంతు పెగలదు. కళ్ళు మూతలు పడతాయి.

ఏమ్మా, మళ్ళీ ఒంట్లో నలతగా వుందా - ఆ పిలుపూ, ఆ వాత్సల్య స్పర్శ అమ్మని. లేచి చూశాను. బయట ఎండ చిక్కబడింది. రోడ్ల మీద రద్దీ తగ్గింది. దిరిసెన చెట్ల నీడలో రెండు కుక్కలు పడుకుని వున్నాయి. ఎక్కడో మధ్యాహ్నపు ఎండలో కాకులు వుండీ వుండీ కావుమంటున్నాయి.

"డాక్టరుకి కబురు చెయ్యమంటావా? అన్నం తినగలవా? ఈ మధ్యమళ్ళీ ఇలా లేదు. కాస్త తేరుకు పడ్డావనుకుంటున్నాను, మళ్ళీ ఇదేమిటే. అమ్మా" అమ్మ కళ్ళల్లోనూ, కంఠంలోనూ ఆర్ద్రమైన ఆతృత.

"పర్వాలేదమ్మా" అన్నాను. 'ఎందుకమ్మా నీకీ దిగులు' అనాలనే అన్పిస్తుంది. కానీ అనలేను. నా అనుభవం మీద నా రెస్పాన్స్, అమ్మ రెస్పాన్స్ ఒకేలా ఎందుకుండాలి? బాధ పెట్టే ప్రతీదీ అమ్మ దృష్టిలో అశుభం, కీడు. అమ్మ కంఠంలోంచి ఆ ఆతృతని చేత్తో తీసి పారెయ్యాలనుంటుంది నాకు. బహుశా నా ఒంట్లోని అస్వస్థతని మంత్రించినట్టుగా మాయం చెయ్యాలనే అమ్మకీ వుంటుందేమో. ఈ ఇద్దరాడ వాళ్ళూ ఈ విషయంలో ఒక్కలానే నిస్సహాయులు.

కింద నుంచి గలగల నవ్వులు. ఈ రోజు చెల్లెలు కాలేజీకి వెళ్ళలేదన్న మాట. తమ్ముడు బాంక్ నుంచి లంచ్‌కి వచ్చే వేళ. "సుభద్ర కాలేజీకివెళ్ళలేదాఅమ్మా!"

"ఈ రోజు దానికి పెళ్ళివారు వస్తున్నారు. అది కాలేజీకి వెళ్తే సాయంకాలం ఆలస్య మవుతుందని వుండి పొమ్మన్నాను. ఉండు దానికీ, నీకూ అన్నం ఒడ్డి స్తాను, కిందికి రా" అమ్మ వెంటనే వెళ్ళలేదు. కొన్ని క్షణాలు ఆగింది. ఆమె ఏదో చెప్పాలనుకుంది. ఏం చెప్పాలనుకుందో నేను గ్రహించలేనా? పెళ్ళివారు వస్తున్న మాటే ఇంతదాకా నాకు తెలియదే. కాని నిజంగా నేను అక్కడ వుండగలనా? నేను అక్కడ వుండకూడదనే అందరి కోరికానూ. కాని దానికి వాళ్ళకున్న కారణాలు వేరు. నా కారణాలు వేరు. నా ఆలోచనల్లోగాని, మానసికంగా కాని నాకు ఏ అప స్యతా లేదు. నా అనుభవాలు ఎంత అపసవ్యమయినవి అయినా నా ప్రవృత్తికి అపసవ్యత రాలేదు. కాని సాయంకాలం పెళ్ళిచూపుల తతంగమంతా సవ్యంగా వుంటుందని నేను సరిపెట్టుకోగలనా?

కిందకి వెళ్ళాను. డైనింగ్ టేబుల్ దగ్గర తమ్ముడు కూడా వున్నాడు. సాధారణంగా వాడు ఉదయం భోంచేసి బాంక్‌కి వెళ్తాడు. వీథి మలుపు తిరిగితేనే ఆంధ్రా బ్యాంక్ బ్రాంచి. మధ్యాహ్నపు వేళ లంచ్ అవర్‌లో ఇంటికి వచ్చేసి విశ్రాంతిగా కూచుని మళ్ళీ వెడతాడు. ఈ కాసేపూ బాంక్‌లోనే కూచోరాదా అంటే 'ఇక్కడ వున్న చల్లదనం అక్కడ ఎలా వుంటు•

12-1-90 ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక

ది?' అంటాడు. సాయంకాలం అయిదు కాగానే ఇంటికి వచ్చేస్తాడు. వస్తే, వాడూ మరదలూ ముందే ప్రోగ్రాం పెట్టుకుని, సినిమాకో షికారుకో వెళ్తారు. లేకపోతే ఇంట్లోనే గడుపుతారు. స్నేహితులు లేక పోలేదు. కాని వాళ్ళతో చాలా ఖచ్చితంగా, కాలిక్యులేటెడ్‌గా వుంటాడు. తమకీ, తమ పిల్లవాడికీ అయ్యే ఖర్చు మేరకి తమ ఇంట్లో చెల్లిస్తాడు. తక్కిందాట్లో తమ అవసరాలకి పోను మిగిలింది ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్‌కి వెళ్తుంది. మరదలు మునిసిపల్ స్కూల్లో టీచర్. నాన్న కావాలనే ఆ సంబంధం చూసాడు. ఆ పిల్ల తండ్రి టౌన్లో బాగా పేరున్న కాంట్రాక్టర్. మున్సిపాలిటీకి అతని కాంట్రాక్టులు బాగా అచ్చివొచ్చాయి. నాన్నా, అతనూ ఒకళ్ళకొకళ్ళు బాగా 'కావలసినవాళ్ళు'. కాని నాన్న అతన్ని 'ఎక్కడ వుంచాలో అక్కడే వుంచా'నంటాడు. ఆ అమ్మాయి శ్రావ్యంగా పాడుతుంది. కాని నేను ఆమె పాటలు విన్నది తమ్ముడి పెళ్ళయిన కొత్తలోనే. ఆమెకి మూడు నెలలకు గాని ఒకసారి జీతం రాదు. ఆ విషయంలో 'ఎవరూ ఏమీ చేయలేరట'. అందుకని ఆమె రోజుకొకసారి మునిసిపల్ యాజమాన్యాన్ని ఆడిపోసు కోకుండా వుండలేదు. ప్రతి రెండవ శుక్రవారం ఆమె విధిగా కాజువల్ లీవ్ పెడుతుంది. ఆ విధంగా ఆ రోజూ, ఆ తర్వాత రెండు రోజులూ ఆమె 'పుట్టింటి' దగ్గరగడిపివస్తుంది. ఇందులో తల్లిదండ్రుల పట్ల ప్రేమ కొంతానూ, పుట్టింటి మీద తనకున్న 'న్యాయమైన', ఇప్పుడు 'చట్టబద్ధమైన' హక్కు కొంతానూ.

మా మరదలూ, చెల్లెలూ సాధారణంగా మధ్యాహ్న భోజనం కారియర్ తీసుకునే వెళ్తారు. నాన్నకి పన్నెండు గంటల వేళ అటెండర్ వచ్చి కారియర్ తీసుకుని ఆఫీసుకి పట్టుకెళ్తాడు. రాత్రి భోజనమటుకు అందరం కలిసే చేస్తాం. ఎంత ముఖ్యమైన వ్యవహారాలు వున్నా నాన్న రాత్రి టివీలో హిందీ వార్తలు వచ్చే టప్పటికల్లా ఇంట్లో వుంటాడు. రాత్రి ఇంటికి వచ్చి పొద్దున్న ఆఫీసుకి వెళ్ళేదాక ఇంటి దగ్గరకి ఎవర్నీ కలుసుకోడానికి అనుమతించడు.

అమ్మ అన్నం వడ్డించింది. సుభద్ర ఒన్‌డే క్రికెట్ మాచ్ గురించి తమ్ముడితో వాదన పడుతోంది. 'ఈ సారి ఒన్‌డేకి మనవాళ్ళు ఎవర్ని కెప్టెన్‌గా పంపుతారు?' తమ్ముడు కపిల్‌దేవ్‌ని సమర్థిస్తాడు. చెల్లెలికి రవిశాస్త్రి అంటే ఇష్టం. 'అక్కా, నువ్వు చెప్పు' అంది సుభద్ర మధ్యలో నావైపు తిరిగి. నేను నవ్వి వూరుకున్నాను. క్రికెట్ చాలా ఎక్సైటింగ్. కాని ఎంత ఫూలిష్ గేమ్. 'నేను అంత ఎక్కువగా ఫాలో కావడం లేదు. నీకే బాగా తెలుస్తుంది' అన్నాను దానితో. తమ్ముడు నాకేసి విచారంగా చూసాడు. ఆ మాట నేను విచారంగా అన్నది కాదు. నిజంగానే కొంతకాలం గడిచేకొద్దీ ఇలాంటి వాటి పట్ల ఆసక్తి తగ్గాలి మనుషుల్లో. కాని ఆ సంగతి వాళ్ళకి ఎలా తెలియచెయ్యగలను? నిజంగా చూస్తే నేను క్రికెట్‌ని తీసుకున్నంత సీరియస్‌గా వాళ్ళెప్పుడూ తీసుకుని వుండరు. ఆ చిన్న పిల్లలిద్దరూ వాదనలో పడిపోయారు. నేను లేచి వాష్‌బేసిన్ వైపు నడుస్తుండగా, మధ్యలో వాదన చటుక్కున ఆపి తమ్ముడు అడిగాడు.

"అక్కా, సాయంకాలం నీ ప్రోగ్రాం ఏమిటి?"

ఆశ్చర్యపోయాన్నేను. అదేం ప్రశ్న. ఏ రోజన్నా, ఏ సాయంకాలమన్నా నాకో ప్రోగ్రామంటూ వుందా? ఈ ఇంట్లో అందరికీ ఖచ్చితమైన టైంటేబుల్ వుంది అమ్మతో సహా. కాని కాలంతో నిమిత్తం లేకుండా వున్నదాన్ని నేనే. అయినా ఇప్పుడు ఈ ప్రశ్న తమ్ముడి నుంచి.

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. సగం ఒస్తూ వంటింట్లోంచి ఆగిన అమ్మ అడుగుల నిశ్శబ్దం వెనక కూడా ఒక ప్రతీక్ష వుంది.

నాప్‌కిన్‌తో చేతులు తుడుచుకుంటూ చెప్పాను.

"ఇవాళ శుక్రవారం కదా. ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం వాళ్ళ నెలసరి మీటింగ్ ఇవాళ. ఎప్పటి నుంచో నన్ను రమ్మని అడుగుతున్నారు. ఇవాళ వెళ్దామనుకుంటున్నాను. చాలా రోజులయింది కదా మనుషుల మధ్యకి వెళ్ళి."

అందరి మొహాల్లోనూ ఏదో రిలీఫ్. నిజంగా వుందో, లేక ఇదంతా నేను ఊహించుకుంటున్నానో.

'అవునే అక్కా, ఎటూ కాకుండా శుక్రవారం నాడు ఏమిటే వాళ్ళ మీటింగులు? ఆ రోజేమన్నా ప్రత్యేకమైన రోజా?' తమ్ముడు వాతావరణాన్ని తేలిక పర్చాలని ప్రయత్నిస్తున్నాడు. హి యీజ్ లెటర్ టు లెటర్ కాలిక్యులేటేడ్.

నేను మళ్ళీ మేడమీది నా గదికి వెళ్ళిపోబోతున్నాను. మెట్ల దగ్గర ఆగి చెప్పాను- "అవును, ప్రత్యేకమయిన రోజే. ఎందుకంటే ఆదివారం సాయంకాలం మీటింగ్ పెట్టుకుందామంటే టివిలో హిందీ సినిమాట. శనివారం సాయంకాలం పెట్టుకుందామంటే తెలుగు సినిమాట. పోనీ ఆదివారం ఉదయమూ అంటే టివి సీరియల్స్ మిస్ కావాలట. అందుకని ఎవరికీ ఇబ్బంది వుండదని శుక్రవారం పెట్టుకుంటున్నారుట"

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' కొంతకాలం నుంచీ పట్టణంలో చాలా యాక్టివ్‌గా వుంటున్నట్టుగా పేరుపడింది. ఇందులో ఎక్కువ మంది వామపక్ష రాజకీయాల్తో ప్రత్యక్ష పరోక్ష సంబంధాలు వున్నవాళ్ళు, కొంతమంది హేతువాదులు, నాస్తికులు. పౌరహక్కుల సంఘం పట్టణ కార్యదర్శి ఈ ఫోరంకి సమావేశకర్తగా పని చేస్తున్నాడు. వీళ్ళు కాక సానుభూతిపరులూ, నిష్పక్షపాతులూ, ఫ్యూర్ ఆర్ట్ ప్రియులూ, లెక్చరర్లు, బాంక్ కాషియర్లు, కొందరు అధికారులు, ఒకరిద్దరు ఫెమినిస్టులు కూడా ఈ సంఘంలో సభ్యులుగా వున్నారు. 'ప్రగతిశీల', 'క్రియాశీల' శక్తులకు అన్నిటికీ ఒక వేదికగా వుండాలని, కొన్ని కనీస సమస్యల విషయంలో 'ఏకాభిప్రాయం' కలిగి పోరాటం చెయ్యాలని వాళ్ళ ఆశయం.

నా పైని జరిగిన అత్యాచారానికి వ్యతిరేకంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని కూడగట్టడంలోనూ ఆ తర్వాత జరిగిన అనేక పరిణామాల్లోనూ ఈ 'ఫోరం' చాలా ప్రముఖ పాత్ర వహించింది. ఒక 'వ్యక్తి' పైన జరిగిన అత్యాచారాన్ని సమాజంపైన జరిగినదానిగా ప్రజలకు తెలియచెయ్యడంలో ఫోరం సభ్యులందరూ శాయశక్తులా

కృషి చేశారు. నేను జైల్లో వున్నంతకాలం ఎవరో ఒకరు రోజూ నన్ను చూడడానికి వచ్చేవారు. రోజూ పర్మిషన్ సంపాదించడం దగ్గర నుంచీ కూడా నేను విడుదలయ్యే దాకా వాళ్ళు చిన్న చిన్న లంచాలు పెట్టడం నుంచి పెద్ద పెద్ద రికమండేషన్స్ ప్రయోగించడం దాకా అన్ని స్థాయిల్లోను అన్ని ప్రయత్నాలూ చేశారు. కాని నేను బెయిల్ మీద విడుదలయి వచ్చిన తరువాత రోజు రోజుకీ వాళ్ళు నన్ను కలవడం తగ్గింది. ఇందుకు తప్పు నాదే అనవచ్చు. నేను ఎన్నడూ వాళ్ళని వెళ్ళి కలవలేదు. వాళ్ళే నన్ను కలవడానికి వచ్చేవారు. కొంత సానుభూతి కూడా ఎంత వద్దనుకున్నా వాళ్ళ నుంచి నాకు అవసరమయ్యేది. అలాగే వాళ్ళ పట్ల నేను కొంత కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా మాట్లాడాలని కూడా వాళ్ళు ఆశించేవారు. అందులో అసాధారణమైంది ఏముంది? కాని ఇది ఇలా ఎంతకాలం సాగుతుంది? నిన్ను ఎవరయినా నీటిలో మునిగిపోతుంటే ఒడ్డుకి లాగి రక్షించారనుకో. వాళ్ళు చేసింది ప్రాణదానమే. కాని వాళ్ళ సహాయానికి నువ్వు రోజూ వాళ్ళని కలిసి కృతజ్ఞతలు చెప్పవలసి వస్తే ఎలా వుంటుందో వూహించుకో. ఇంతకీ మనిషి నీళ్ళల్లో పడటం వేరు. అది ఆకస్మికంగా జరిగిన ప్రమాదం. కానీ నాకు జరిగింది? ఇది కేవలం ఆకస్మికమేనా?

అన్ని రోజుల్లాగే అదీ ఒక రోజు. ఉదయం తొమ్మిది గంటల వేళ, వసంత మాసపు ఎండ. నేను యూని వర్సిటీ నుండి కొన్ని రోజులు సెలవుమీద ఇంటికి వచ్చాను. మళ్ళీ వెళ్ళిపోవాలి. ఆ ఉదయం నేను మా చెల్లెలు కాలేజీకి వెళ్ళి అక్కడ నా పూర్వపు లెక్చరర్లను పలకరించి రావాలని బయల్దేరాను. నీలిగౌనుల చిన్నారులు కాన్వెంటులకి త్వరత్వరగా రిక్షాల్లో సాగిపోతున్న వేళ. వేళకి రావాల్సిన పదో నెంబరు సిటీ బస్సు హారన్ ఇంకా వినిపించలేదు. విరిసిన చెట్ల నీడల్లోంచి రాలిన పచ్చ పూల తివాసీని దాటుకుంటూ వీధి మలుపు తిరుగుతుండగా మా మరదలు రిక్షాలో ఇంటికి వస్తూ ఎదురయ్యింది. 'ఇదేమిటే? స్కూలు లేదా' అన్నాను. స్కూలుకి సెలవు కాదు. కాని ఇవాళ అంతా మాస్ లీవ్ పెట్టారు. సమస్యలున్నాయి చర్చించాలి మీటింగ్ అన్నారు. నాకు తలనొప్పిగా వుంది ఇంటికి వెళ్ళిపోతున్నాను. ఇక్కడే కదా కాస్త మీ తమ్ముడిగారికి ఈ సంగతి చెప్పెయ్యిరా'' అని వెళ్ళిపోయింది. నేను తమ్ముడిని బాంక్‌లో కలిసి మాటాడి కాలేజి రోడ్డు మీద నాలుగడుగులు వేసానో లేదో నినాదాల్తో వూరేగింపు ఎదురయింది. ఉద్యోగులు, టీచర్లు, కార్మికులు సంయుక్తంగా నిర్వహిస్తున్న వూరేగింపు అది. నేను కాలేజి దగ్గర నుంచి వచ్చేస్తుండగా ఆ వూరేగింపు కాలేజి వైపు వస్తూ కనబడింది. ఇందాకటికన్నా అది పెద్దదయింది. వాళ్ళు ప్రతి స్కూలు దగ్గరా, ఆఫీసు దగ్గరా, హోటల్ దగ్గరా, దుకాణం దగ్గరా ఆగి బలవంతంగా మూయించి తమ వాళ్ళని కలుపుకుంటూ వస్తున్నారు. 'నేను ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి తమ్ముడు కూడా బాంక్ నుంచి వచ్చేశాడు. మరో అరగంటకల్లా సుభద్ర వచ్చేసింది. 'అక్కా డాక్టర్ సుధాకర్ నిన్ను వెళ్ళిపోయే ముందు ఒక్కసారి కలవమన్నాడు' అంది. డాక్టర్ సుధాకర్ వాళ్ళ కాలేజిలో సోషియాలజీ లెక్చరర్. యువకుడు, ప్రతిభావంతుడు. నేను సోషియాలజీలో పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్ కోర్స్ చదవడానికి అతనే కారణం. ఉదయం అతనితో మాట్లాడాలంటే కుదరలేదు. అతనికి క్లాస్ వెనుక క్లాస్. తన క్లాస్‌కి అతను ఇచ్చే ప్రాధాన్యత ఎలాంటిదో బాగా తెలిసాక అతణ్ణి నేను మరి డిస్టర్బ్ చేయలేకపోయాను.

మధ్యాహ్నం మూడింటికి , ఇంకా ఎండ వల్లబడకుండానే బయల్దేరాను నేను అతన్ని కలవడానికి. బహుశా ఒక పది నిమిషాలు నేను జాగ్రత్తగా తయారయి వుంటాను అప్పుడు. అదీ డాక్టర్ సుధాకర్‌ని చూడబోతున్నందువల్ల అయివుంటుంది. లేత నీలం రంగు చేనేత చీరా, ఆల్విన్ రిస్టువాచీ, ఎడమచేతి అనామికకి పగడపు ఉంగరం, మెడలో నాకు చాలా ఇష్టమయిన ముత్యాల దండ అన్నట్టు బుజాన లెదర్ హాండ్ బ్యాగ్. దాన్లో లేతాకుపచ్చ అంచుల్తో రెండు తెల్లని చేతి రుమాళ్ళు, పర్స్, ఒకటి రెండు కవర్లూ, నేను రాసి పోస్టు చెయ్యడం మర్చిపోయిన ఉత్తరం, కేమ్లిన్ పెన్నూ, వాడిన గుప్పెడు బొగడ పువ్వులూ-

ఆనాటి నా రూపం, నా సర్వస్వం నాకు ఎప్పటికీ గుర్తే. ఆ క్షణాన్నే కాదు, ఎప్పుడయినా నేను జీవితం నుంచి కోరగలిగేదీ పొందగలిగేదీ అంతకన్నా ఎక్కువుండదు. గుప్పెడు వాడిన పువ్వులూ, సాధారణంగా ఆ వయసు కన్యకి మనసులో తుళ్ళింతలాడే మధురోహలూ- అయినప్పటికీ, జీవితం గురించి, తన గురించి ప్రపంచం గురించి వుండవలసిన ప్రగాఢమయిన నమ్మకాలూ-

నేను వీధి మలుపు తిరిగానో లేదో అప్పుడు బోధపడింది నాకు. వూరేగింపు తీవ్రత చల్లారలేదని. వీధులన్నీ నిర్మానుష్యంగా వున్నాయి. నేను రిక్షా కోసం చూడడంలో వుపయోగం లేదనిపించింది. ఎవరూ ఇవాళ పనిచెయ్యరు. ఒకరకంగా ఇది బంద్‌రోజు. భారత దేశంలో అన్ని పర్వదినాలకన్నా నిష్ఠగా అన్ని మతాల వాళ్ళూ ఆచరించే పర్వదినం. నేను నా కొంగుని తలచుట్టూ చెవుల్ని కాల్చే మధ్యాహ్నపు ఎండ నుండి కప్పుకుని నడుస్తున్నానో లేదో ఒక సందు మలుపు లోంచి విడవని నీడలాగా వూరేగింపు కనబడింది. ఇప్పుడది చాలా పొడుగ్గా వుంది. ఈసారి సందు మొదట్లో ఇంకా షాపు మూయ్యని టీ దుకాణంవాడు వాళ్ళ ఆగ్రహానికి గురయ్యాడు. వాళ్ళు అతని చేత షాపు మూయించే ప్రయత్నంలో వుండగా వూరేగింపు మధ్య లోంచి ఒకళ్ళిద్దరు తెలిసిన టీచర్లు నన్ను పలకరించారు. నేను ఆగిపోయి వాళ్ళతో మాట్లాడుతుండగానే వూరేగింపుతో పాటు వాళ్ళూ కదిలిపోయారు. నేను నెమ్మదిగా నా దారిలో నాలుగడుగులు వేసానో లేదో ఎంతలో వచ్చిందోగాని, బండగా పడ్డ బ్రేకులు చేస్తున్న చప్పుడు మధ్య నా పక్కగా ఆగింది పోలీసు జీపు.

నేను ఉలిక్కిపడి పక్కకి చూడగానే జీపు ఎదుట సీట్లోంచి కోపంగా మొహం పెట్టి అడిగాడు పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్.

'ఏమ్మా, ఇందాకా నువ్వేనా అక్కడ దిగింది?'

అతను ఎందుకడుగుతున్నాడో అర్థం కాలేదు. చెమట పట్టిన అతని నుదురు మీదా, పుష్టిగా మొలిచిన అతని ముక్కుమీదా మీసం మీదా, గడ్డం మీదా ఎండపడి మెరుస్తోంది.

'అవును నేనే'

'నీకు వాళ్ళు తెలుసునా?'

ఈ దారమ్మట ఎవడేనా దొంగ పారిపోయాడా అని పోలీసు రోడ్డుమీద పోతున్నవాణ్ణి అడుగుతున్నట్టుంది ఆ ప్రశ్న. కాని ఆ దారమ్మట వెళ్ళిన వాళ్ళు దొంగలేమీ కారే.

'అవును నాకు తెలిసిన వాళ్ళే'

అన్నానో లేదో

'వెయ్యండిరా దీన్ని జీపులో' అని వాడు గట్టిగా అరవడం, టకటకమని బూట్ల చప్పుడుతో ముగ్గురు కానిస్టేబుల్స్ జీపులోంచి రోడ్డు మీదకి దూకి నా మీద పడి నా చేతుల్ని పట్టుకుని యీడ్చుకుంటూ జీపులోకి తీసుకువెళ్ళి పడెయ్యడం ఒక్కసారే జరిగాయి. జరిగిందేమిటో నేను అర్థం చేసుకునేటప్పటికే జీపు వేగం అందుకుంది.

ఎండకి కాగిన జీపు గుడ్డ నేడి వాసనా, పోలీసు యూనిఫాం చెమట కంపూ, లోపలికి కమ్ముకొస్తూ వూపిరాడనివ్వని రోడ్ల మీది దుమ్మూ, ఒక్కపాటున

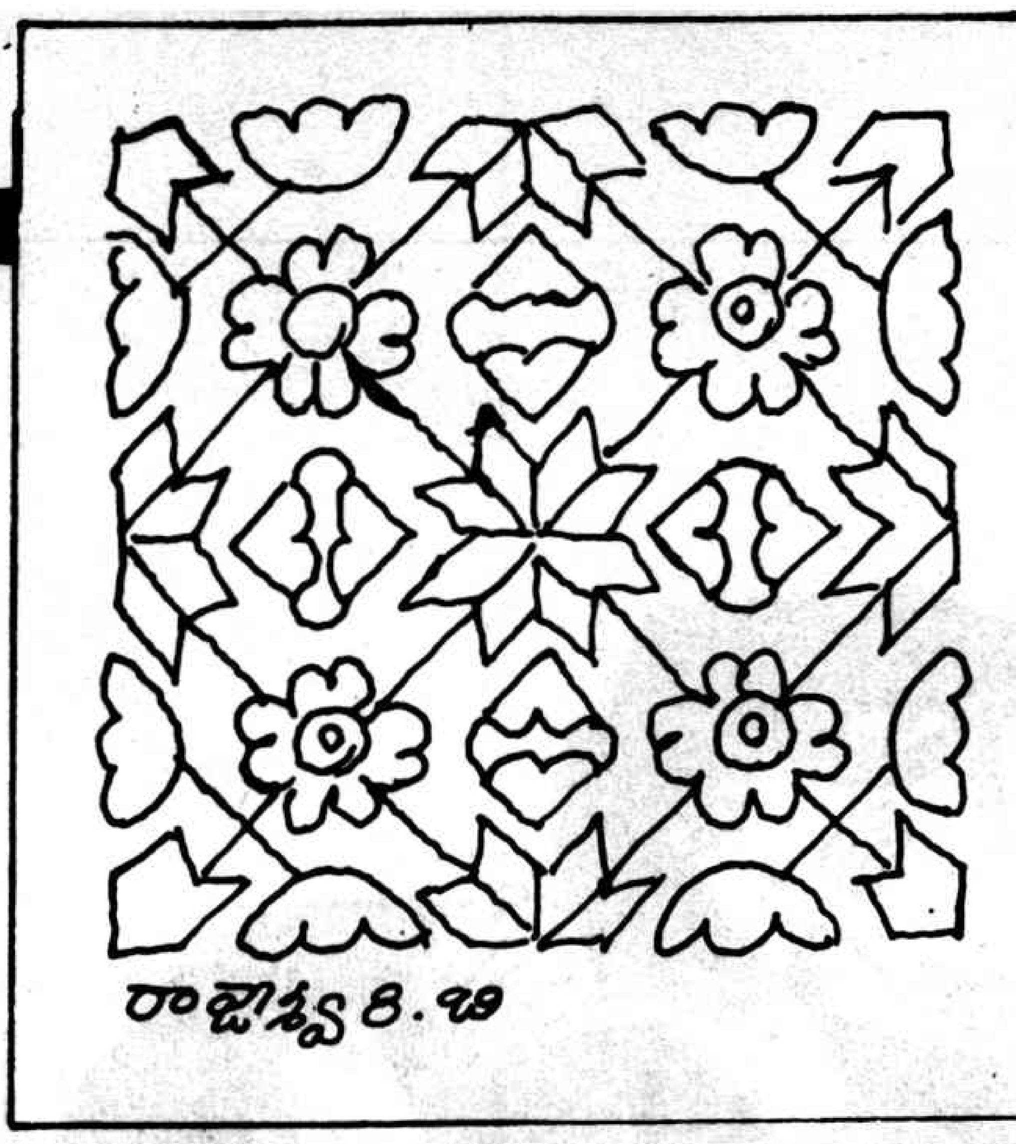

ఫోటోగ్రాఫ్ ఆటోగ్రాఫ్

శ్రీ కేశవ శంకర్ పిళ్ళై భారత దేశంలో తొలి రాజకీయ కార్టూనిస్టు. 'బాంబే క్రానికల్', 'హిందుస్తాన్ టైమ్స్', 'ది ఇండియన్ న్యూస్ క్రానికల్' పత్రికలలో కార్టూనిస్టుగా పనిచేసి, ఆ తర్వాత 'శంకర్స్ వీక్లీ'పత్రికను నడిపారు. గాంధీ, నెహ్రూ వంటి మహానాయకులపైన కూడా కార్టూన్ల చురకలు వేయడానికి జంకలేదు. తనపైన వేసిన కార్టూన్లని చూసి, నవ్వుకుని నెహ్రూ శంకర్‌ను అభినందించారు.

ఇప్పటికీ కార్టూనిస్టులకు స్ఫూర్తినిస్తున్న 'శంకర్స్ వీక్లీ' పత్రిక ఎమర్జన్సీలో ఆగిపోయింది. 1989 డిసెంబర్ 26న శంకర్ కాలధర్మం చెందారు. రాజకీయ వ్యంగ్య చిత్రకళలో శంకర్ అద్వితీయుడు, అమరుడు.

—వై. విజయ, విజయవాడ

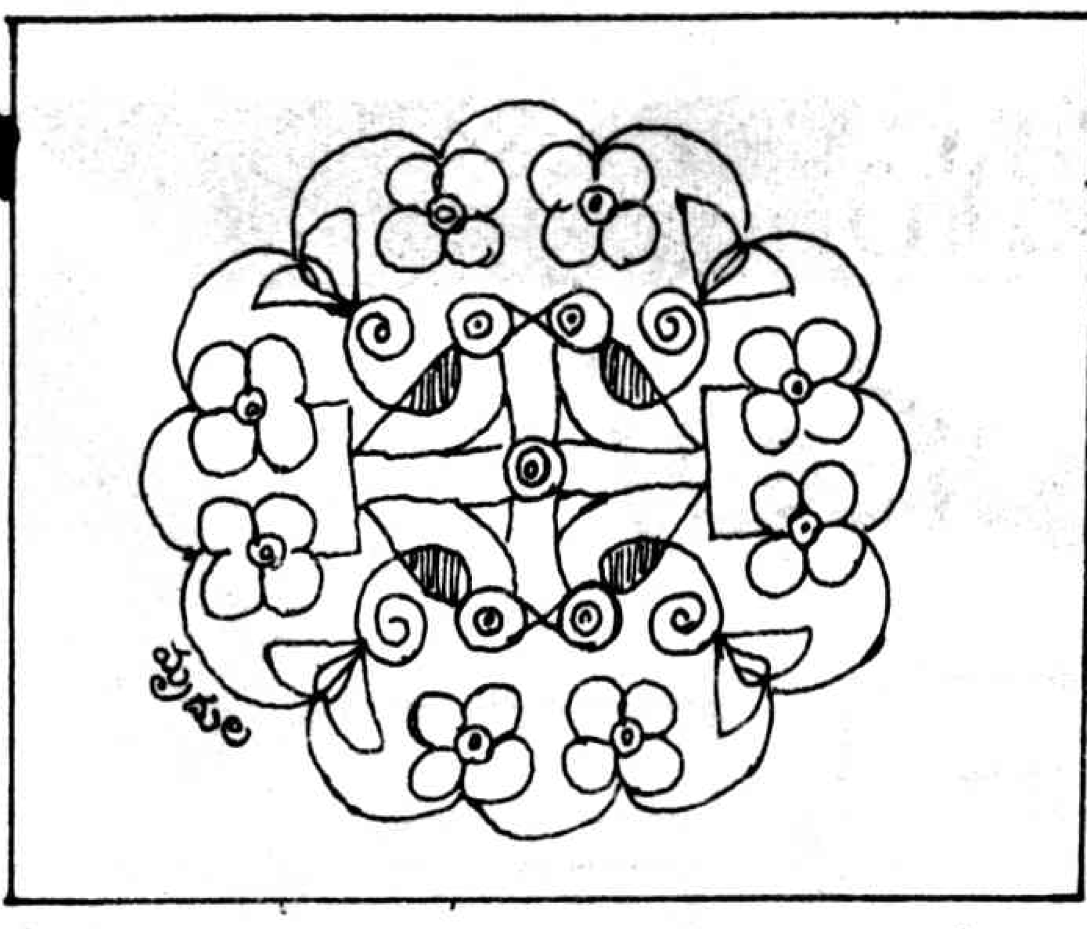

ఉద్ధృతమైన రక్తవేగం, మెంటల్ కమ్పాజన్- వీటిలోంచి గొంతు పెగల్చుకుని అడిగాను.

'నన్నెందుకు ఇట్లా పట్టుకొన్నారు? ఎక్కడికి తీసుకు వెళ్తున్నారు?'

ఎవరూ మాటాడలేదు. మామూలుగా అయితే ఆ కానిస్టేబుల్స్ రోడ్డు మీద ఒక స్త్రీతో అట్లా ప్రవర్తించి వుండరేమో. కాని ఈ రోజు వాళ్ళ చూపులు ఇక్కడ లేవు. కసి కండ పట్టినట్టుగా వున్నాయి వాళ్ళ ముఖాలు. ఏదో తాగుబోతు, నిద్రమత్తు మృగాన్ని దాని మానాన దాన్ని నిద్రపోనీకుండా రెచ్చగొడితే కలత నిద్రలో లేచి ఒళ్ళు విదిలించుకుంటున్నట్టుగా వుంది. వాళ్ళు సాయుధులని, వాళ్ళ వెనుక దుర్భేద్యమైన ప్రభుత్వాధికారం వుందని ఆ క్షణాన నాకు తోచలేదు. అప్పుడు నా కళ్ళకు బలంగా కట్టింది వాళ్ళ పాశవిక శక్తి. విచక్షణా హీనమైన పశువు కుమ్ముతూవుంటే ఎలా ఆందోళన పడతామో అలా. వీళ్ళు మృగాలే అయితే, ఇలా నట్టనడి రోడ్డున నన్ను బంధించడానికి వీళ్ళకి అధికారం ఎవరిచ్చారో అన్న ప్రశ్నే లేదు. నేను బలవంతుడినైన యువకుడిని అయి శాయశక్తులా ఎదిరించి పెనుగులాడినా కూడా మృగప్రాయులైన వీళ్ళ నుంచి తప్పించుకోవడం కష్టం. అయినా అపరిమితంగా పొరలివచ్చే నా భయం నన్ను ఒదల్లేదు.

"నాతో మీకేం పని?"

డ్రైవర్ ఎటువంటి ఒడిదుడుకులు లేనంత స్థిరంగా స్టీరింగ్ మీద వున్నాడు. జీపు వేగంలో మార్పులేదు. నా ప్రశ్న ఎవరినీ కదిలించలేదు. మళ్ళీ అడిగాను రెట్టించి. 'ఈసారి తలనెవక్కా తిప్పకుండానే పోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టర్ ముందు సీట్లోంచి గట్టిగా కసిరాడు. ఆ సంగతి కోర్టులో తెలుస్తుంది. నోర్మూసుకో'

కోర్టు అన్న మాట వినగానే మొదటిసారి నా భయమంతా ఎడతెగని ఆందోళనగా మారింది. అప్పుడు నాకు, నన్ను పట్టుకున్నది ప్రభుత్వ 'రక్షక భటులని', జైళ్ళూ, న్యాయస్థానాలూ, ధర్మశాస్త్రాలూ, లాయర్లూ వుండే ఒక ప్రపంచంలోకి నేను అడుగుపెట్టాల్సి వుంటుందని తట్టింది. దారితప్పి రాక్షసలోకంలోకి ప్రవేశించిన కథల్లోని కన్యలాగే నేనూను అనిపించింది.

నా బుజాల మీంచి జారి జీపులోపాటు గాలికి ఎగురుతూన్న నా కొంగుని నా ప్రక్కనున్న కానిస్టేబుల్ చెయ్యి చాపి అందుకుని చుట్టగా చుట్టి నా బుజం మీదికి విసిరాడు. నాకు ఒళ్ళంతా షాక్ తగిలింది. నేనేమీ మాట్లాడలేకపోయాను. నా ఒళ్ళు కుంచించుకుని బరువుగా ముద్దగా కూడగట్టుకుంది. ఆ ఇద్దరు కానిస్టేబుళ్ళ మధ్య, నలిగిన ఆ జీపు సీటు మీద, నేను కూచున్నదే అన్ని జైళ్ళకన్నా అతి ఇరుకైన జైలు.

నన్ను తీసుకుపోయి ఒన్‌టౌన్ స్టేషన్ లాకప్‌లో పడేసిన దాకా గాని, ఆ తర్వాత చాలాసేపటిదాకా కాని ఎవరూ నాతో ఏమీ మాటాడలేదు. నన్ను లాకప్‌లోకి పంపుతూండగా మాత్రం నా హేండ్‌బ్యాగ్‌ని, రిస్ట్‌వాచీని, ముత్యాలదండని, ఉంగరాన్ని స్వాధీనపరచుకున్నారు.

పాడుపడ్డ ఇళ్ళల్లోంచి వచ్చే ఒకలాంటి ముక్కవాసనతో చుట్టూ పోలీస్ స్టేషన్ గోడలు. గోడలకు కింద నుంచి సగం పైదాకా జేగురు రంగు సున్నం. ఇనపనాసన; లాకప్ రూంకి ఎదురుగా సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ టేబిల్, కుర్చీ. ఎదురుగా, పక్కగానూ రెండు లాంగ్ బెంచీలు. కుర్చీ పక్క రికార్డ్ బాక్స్ మీద పాడనాటి రిజిస్టర్లు. నాలుగైదు కేసు ఫైళ్ళు. దానిపైన నల్లని కాలికో బైండింగ్ పుస్తకం. (అది ఇండియన్ పీనల్ కోడ్, క్రిమినల్ ప్రొసీజరు. కోడ్ పుస్తకాల బైండింగ్ అని తర్వాత తెలిసింది.)

ఒక పోలీస్ స్టేషన్ గురించి చిత్రించడానికి, వర్ణించడానికి ఏమీ వుండదు. అందులోనూ లాకప్ రూంలోంచి పోలీసు స్టేషన్‌ని చూడడం. అనుభవిస్తేనే గాని చెప్పలేని దృశ్యం. కాని లాకప్ రూంలోకి ఎవరైనా ఎందుకు వెళ్ళాలి? ఒక్క క్రూర మృగాన్ని బంధించడానికి మటుకే మనం బోనుల్ని వాడతాం. మనుషుల్ని గదిలో బంధించి తాళం వెయ్యాల్సి రావడం ఎందుకని? నేను ఈ ఇనప ఊచల్ని తప్పించుకోగలుగుతానా? తప్పించుకోగలిగేవాళ్ళని ఏవీ ఆపలేవు. తప్పించుకోలేని వాళ్ళు తలుపులు లేకపోయినా తప్పించుకోలేరు. కాని నా మొహం మీద అట్లా ఇనపఊచల తలుపు మూసినప్పుడు నేను చాలా దుర్భరమైన అవమానాన్ని పొందినట్టుగా భావించాను. నా వ్యక్తిత్వంలోని అతి ముఖ్యమైన అంశాన్ని నిరాదరించినట్టుగా అనిపించింది. నేను చెప్పేది వినిపించని, నా విలువని చూడలేని ఒక చెవిటి, గుడ్డి రాక్షస మృగం నన్ను అదుపు చెయ్యబోతున్నట్టుగా అనిపించింది.

సాయంకాలం ఆరు గంటలవేళ టీ వచ్చింది. ముందు ఆ టీ తాగకూడదనుకున్నాను. కానీ; భయం వల్లా, ఆందోళన వల్లా కలిగిన అలసట. నాకు టీని పంపడం ద్వారా నాలో మానవీయంగా నా ఎదుటి శక్తులు ప్రవర్తించబోతున్నట్టుగా అర్థం చేసుకున్నాను. వాళ్ళు మానవీయంగా ప్రవర్తిస్తే నేను జరిగిందంతా మర్చిపోగలను. ఒక్క తీవ్ర నరకూ, అది ఎంత పెద్దదయినా సరే, మనిషి క్షమించగలడు.

టీ తాగాను.

ఉదయం నుంచి అనేక అరెస్టులు జరిగాయి. నిర్బంధాల్లో ఎక్కువ భాగం టూ టౌన్, త్రీ టౌన్ పరిధిలోనే జరిగాయట. ఇక్కడ మాత్రం ఉదయం నుంచి అరెస్టయిన వాళ్ళను కొద్దిసేపు నిర్బంధించి వ్యక్తిగత పూచీకత్తుల మీద విడుదల చేసేశారుట. సాయంకాలానికి ఎవరూ లేరు. నేను వచ్చిన కొంతసేపటిదాకా రెండో లాకప్ రూంలో (అది వుందని నాకు తర్వాత తెలిసింది. బహుశా అది పురుషుల కోసం కావచ్చు) మాటలూ, మధ్య మధ్య దగ్గూ వినిపించాయి. ఆ తర్వాత ఏవీ లేవు.

రాత్రి పోలీస్ స్టేషన్‌లో కొట్టుకుంటూ కొట్టుకుంటూ ఫ్లోరోసెంట్ దీపం వెలిగాక గాని, నేను ఎలాగైనా విడుదల కావాలని లేకపోతే రాత్రికి ఇంటికి చేరలేనని తట్టలేదు. ఇల్లు! ఈ పాటికి అమ్మా, తమ్ముడూ, చెల్లెలూ ఏం చేస్తూ వుంటారా అని ఊహించడం మొదలుపెట్టాను.

ఏడు గంటలు కావొస్తుండగా రైటర్ వచ్చాడు.

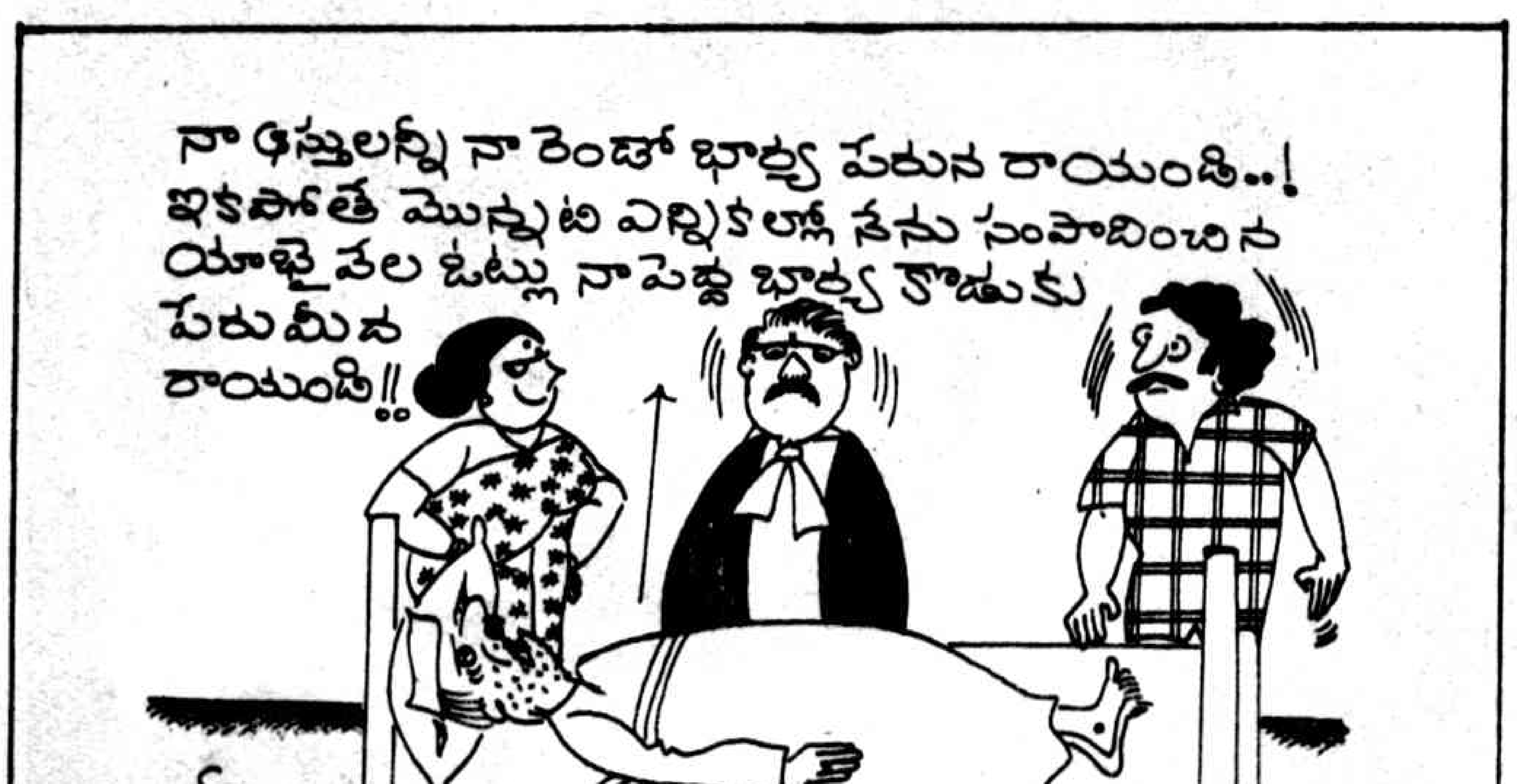

వరద, ఈదురు

ఒకసారి విజయవాడలో జరిగే 'కవిసమ్మేళనం'లో పాల్గొనాలని వానమామలై వరదాచార్య, డాక్టర్ పల్లా దుర్గయ్య విజయవాడ రైలు స్టేషనులో దిగి ఒకే రిక్షాలో సభా స్థలికి బయలుదేరారు. అంతకు అరగంట ముందే అక్కడ పెద్ద వర్షంపడి రోడ్లన్నీ వరద మయమై ఈదురు గాలులు కూడా వీస్తున్నాయి. అప్పుడు దుర్గయ్య గారు వరదాచార్యులను చూస్తూ, "అబ్బా ఏమి 'వరదన్నా'" అని భావగర్భితంగా అన్నాడు. వరదాచార్యుల వారు వెంటనే అందుకొని, 'ఈ 'దురుగన్న'వా?" అన్నారు.

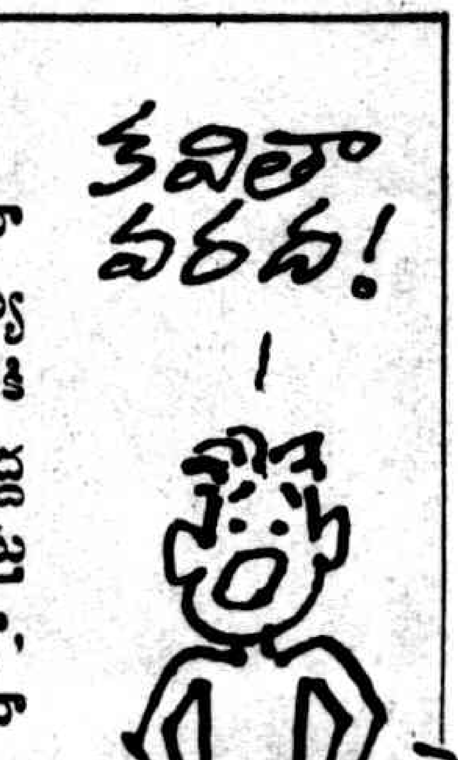

— సి.వి. జీవన్‌రాజు

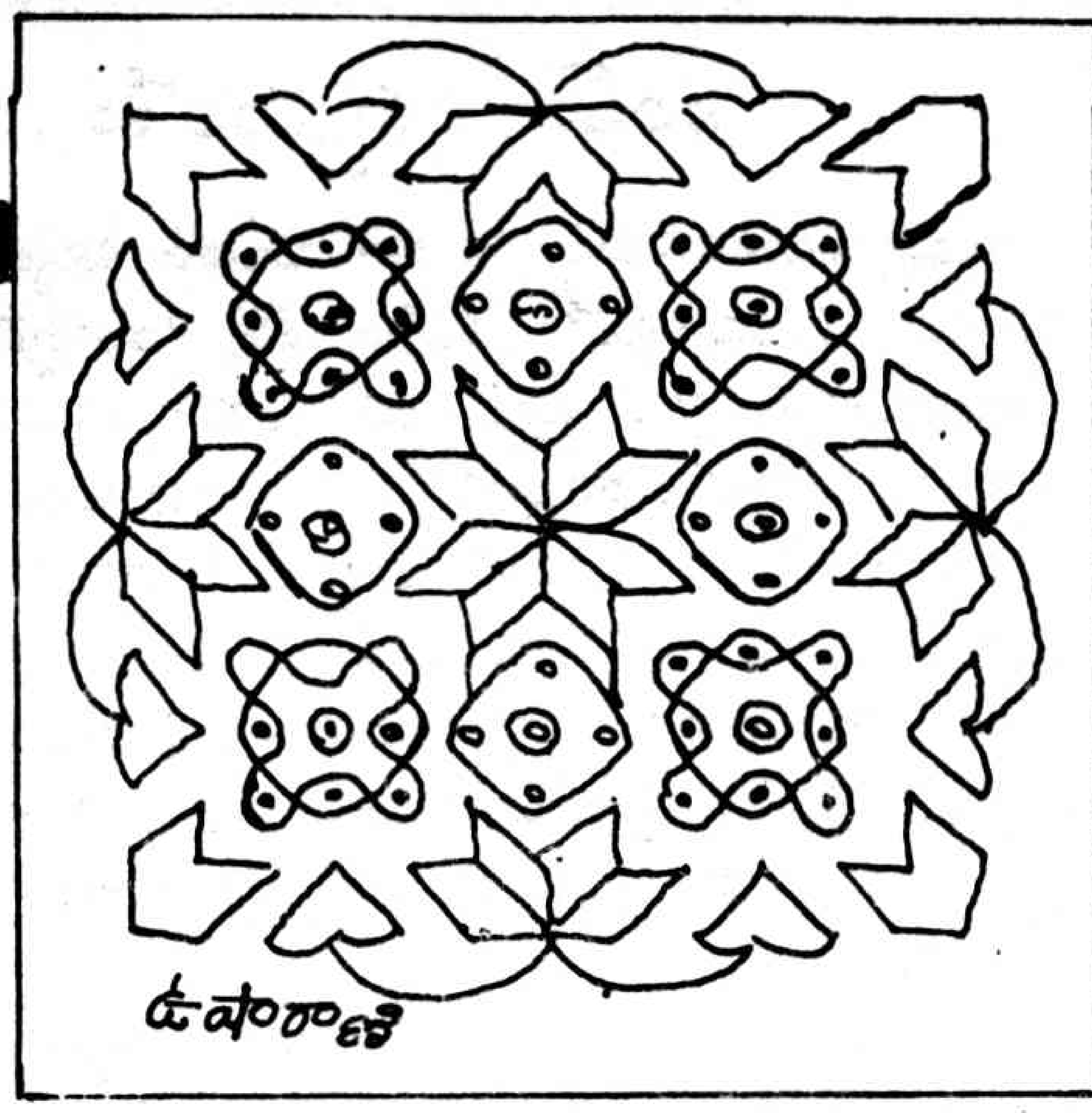

అతనిది యాభై అయిదు ఏళ్ళ పైబడ్డ వయసు. సన్నగా, కొద్దిగా ఒంగి వున్నాడు. బట్టతల. వాడిఅయిన చూపు.

'అమ్మాయ్, నువ్వు ఇలా వూరేగింపులో దిగాల్సింది కాదు. పోనీలే, చిన్నపిల్లవి. తెలియక చేసుంటావు. నువ్వు వ్యక్తిగత పూచీకత్తు రాసి ఇవ్వు. ఇంటికి పంపేస్తాం' అన్నాడు.

అతని మాటల్లో ప్రభుత్వం, దాని సర్వపాలనాంగాల లోనూ రూపు కట్టినంత స్పష్టంగా నాకు మరెక్కడా కనిపించలేదు. అతను నన్ను పట్టుకున్న పోలీసులానే మాట్లాడుతున్నాడు. ఒక ప్రాసిక్యూటర్ లాగా నా మీద నేరారోపణ చేస్తున్నాడు. తనే న్యాయమూర్తిగా జడ్జిమెంట్ వినిపిస్తున్నాడు. తనే ఈ వ్యవస్థ కొమ్ముకాచే ఒక వ్యాపారస్థుడిలాగా పూచీ కత్తు అడుగుతున్నాడు. తన పౌరుల ప్రవర్తనని, తన పిల్లల ప్రవర్తనలాగా శాసించాలని చూసే ఒక పితృ ప్రభువులాగా నన్ను మందలిస్తున్నాడు. అతను పోలీస్ స్టేషన్‌లో రైటరు. అతని చేతిలో కలం వుంది. పీనల్ కోడ్ సెక్షన్లు అతనికి కంఠో పాఠం. అతని మీదనే న్యాయదేవత త్రాసు నిలిచి వుంది.

కాని నేను ఇవన్నీ ఆలోచించదలుచుకోలేదు. పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయేవాడి చెర నుంచి ఎంత వేగిరం తప్పించు కొందామా అని పిల్లవాడు ఆలోచించినట్టే, ఎలాగైనా ఈ చెర నుంచి బయటపడాలనే అనుకున్నాను. 'అలాగే' అన్నాను రైటర్‌తో. అతను కాగితం తీసుకొస్తానని తన గది వైపు వెళ్ళాడు.

అప్పటి నుంచి నిమిషం నిమిషం ఎదురు చూస్తూ రెండు గంటలు గడిపాను. ఈ పాటికి నాన్న ఇంటికి వచ్చి వుంటాడు. 'సుజాత ఏదీ' అని వెతుక్కుంటాడు నా కోసం. మరి కాసేపట్లో ఇంటికి వెళ్ళి ఈ ఎడ్వెంచర్ గురించి అందరికీ చెప్పి సర్‌ప్రైజ్ చెయ్యాలి.

తొమ్మిదింటికి అన్నం వచ్చింది. కాని ఇప్పుడు నాకు అన్నం తినాలని కాదు వున్నది. ఎంత తొందరగా బయటకి వెళ్ళిపోతానా అనే ఆతృత. మనసులో ఆలో చనలు సన్నగిల్లుతూ టెన్షన్ పెరుగుతూ వుంది.

అప్పుడు వచ్చాడు రైటర్ సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ వెనగ్గా మరో ఇద్దరు కానిస్టేబుల్స్‌తో. రైటర్ చేతిలో నా హేండ్ బాగ్ వుంది. ఎస్.ఐ. చేతిలో ఏవో కాగితాలు. రైటర్ తలుపు దగ్గరగా వచ్చి అన్నాడు.

'చిన్న ప్రాబ్లమ్ వచ్చిందమ్మాయ్. నిన్ను పంపేద్దుం, కానీ నీ హేండ్‌బాగ్‌లో ఒక ఉత్తరం దొరికింది. అది నువ్వు రాసిందే అనుకుంటాను. ఎస్.ఐ. గారు మరి దాన్ని సోదా చేసి చదివారు. అందులో కొంత ప్రమాద కరమైన భాష వుందిట. మరి నీకూ, కొన్ని ప్రభుత్వ వ్యతిరేక పార్టీలకూ సంబంధం వుందేమోనని ఆయన అనుమానిస్తున్నారు. అలాంటప్పుడు నిన్ను వదిలేస్తే ఏం ప్రమాదమో అంటున్నారు. నేనంటాను ఆ అమ్మాయి అలాంటిది కాదు, అమాయకురాలు అని- మరి నువ్వే మంటావు?'

ఆశ్చర్యపోయాన్నేను. ఆ పైన కుతకుతా వుడికి పోయాను. అది నేను యూనివర్సిటీ నుంచి ఇంటికి రాకముందు డాక్టర్ సుధాకర్‌కి రాసిన ఉత్తరం. ఇంటికి ఎలాగూ వస్తున్నాను కదా, పోస్టు చెయ్యడం దేనికి, స్వయంగా ఇద్దామనుకుని హేండ్‌బాగ్‌లోనే వుంచేసాను. కాని దానికి కవరు గాని, అడ్రస్ గాని ఏమీ లేవు. సంబోధన కూడా 'ప్రియమైన స్నేహితుడికి-' అని వుంటుంది. అంతకన్నా ఏముని వుంటుంది కనుక? అందులో ప్రమాదకరమైన భాష ఏమిటో నాకు బోధపడలేదు. ఆ మాటే అడిగాను.

'ఏమంటావ్?' సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ మొహంలో మళ్ళీ అదే కర్కశత్వం 'ఈ రాసిందేమిటి?'

కూడబలుక్కుంటూ చదివాడతను '...ఈ వ్యవస్థలో ప్రాబల్యంపట్ల, అధికారంపట్ల అందరికీ రుచి. కనుకనే ప్రభుత్వం ఎప్పుడూ తన చేతి నుంచి వాటి పట్టు విడవాలనుకోదు.

పూర్వం మనుషులు శ్రమని తమ మధ్య విభజించు కునే వారు. కాని ఇప్పుడు రాజకీయ శక్తులు శ్రమని విభజించి మనుషులకి నిర్దేశించి తాము శ్రమకి అతీత మైన జీవితాన్ని జీవించాలని కోరుకుంటున్నాయి...

ఇంతకు మించి చదవలేక పోయాడు. కాని ఇందులో ఏముంది? ఒక సోషియాలజీ విద్యార్థి ఒక యువ సోషియాలజిస్టుతో ఇంతకన్నా ఏమని రాసుకుంటుంది?

"ఇక్కడ నువ్వురాసింది ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా కాదా?" అడిగాడు రైటర్ ప్రాసిక్యూటర్ స్వరంతో. ఆ రాత్రి ఆ ఇనుప వూచల వాసన మధ్య, ఆ పాలిపోయిన వెలుతుర్లో, ఆ ఖాకీ బట్టల నీడలో, కటకటాల బోనులో నేను కోర్టులన్నిటిలోకీ నిర్దాక్షిణ్యమైన కోర్టులో నిల్చున్నాను.

ఇది నా వ్యక్తిత్వానికి, నా వుద్వేగాలకీ, నా అను భూతికీ, స్నేహానికీ, నమ్మకాలకీ చెందిన విషయం. ఆ మాటలు నేను రాసింది ఒక వ్యక్తికి, ప్రపంచానికి కాదు. వాటి అర్థాల్ని, అంతరార్థాల్ని ప్రశ్నించడానికి సెవ్వరు?

"అది నేను ఎవరికీ వ్యతిరేకంగా రాసింది కాదు. అది నిజానికి మనుషులకి వ్యతిరేకంగా రాసింది కాదు. మనుషుల్ని నడిపిస్తున్న కొన్ని 'ఫోర్సెస్'కి వ్యతిరేకంగా రాసింది"

"నేను చెప్పలేదూ, అదే భాష" పకిలించాడు సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్.

రైటర్ నాకేసి అనునయంతో చూశాడు. "నీ వాళ్ళెవరో చెప్పమ్మా, కబురు చేస్తాం. ఈ ఉత్తరం నువ్వు రాయలేదని చెప్పు"

అత్యాచారి తను అత్యాచారం చెయ్యబోతున్న వాళ్ళ నైతిక విలువల మీదుగా ముందుగా దాడి చేస్తాడని నేను ఎక్కడో చదివాను. ఉత్తరం నేను రాసింది కాదనడం నాకు నిజంగా సాధ్యమా?

నా నిరిని కోల్పోలేక పోయాన్నేను.

"అనుభవించు"

జడ్జిమెంట్ ఇచ్చి వెళ్ళిపోయాడు రైటర్.

అతను ఆ రాత్రి తన ఛాంబర్‌లోకి వెళ్ళిపోతూ నాకు విధించిన శిక్ష ఏమిటి?

సాయంకాలపు సందడి పట్టణంలో, దీపాలు వెలి గాయి. సినిమా హాళ్ళ దగ్గర హడావిడి. తొలి నేసని సాయం సంధ్య మాధుర్యమంతా గాలుల్లో, ముసురు

'కృష్ణపక్ష' చంద్రుడు

ఓసారి నెల్లూరు టౌన్ హాల్లో దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారికి సన్మానం జరుగుతోంది. డాక్టర్ బెజవాడ గోపాలరెడ్డి గారు సన్మానం చేస్తుండగా హాల్లో ఒక్కసారిగా లైట్లు ఆరిపోయాయి. చిక్కని చీకటి ఆవరించింది. అయితే, మరికొన్ని క్షణాల్లోనే 'కరెంట్' వచ్చింది.

"ఈ కృష్ణపక్ష చంద్రుడు వేదిక మీదుండగా చీకటి జడుసుకొని పారిపోయింది చూడండి" అంటూ గోపాలరెడ్డిగారు చమత్కరించగా సభలో ఒకటే చప్పట్లు!!

—రాధేయ

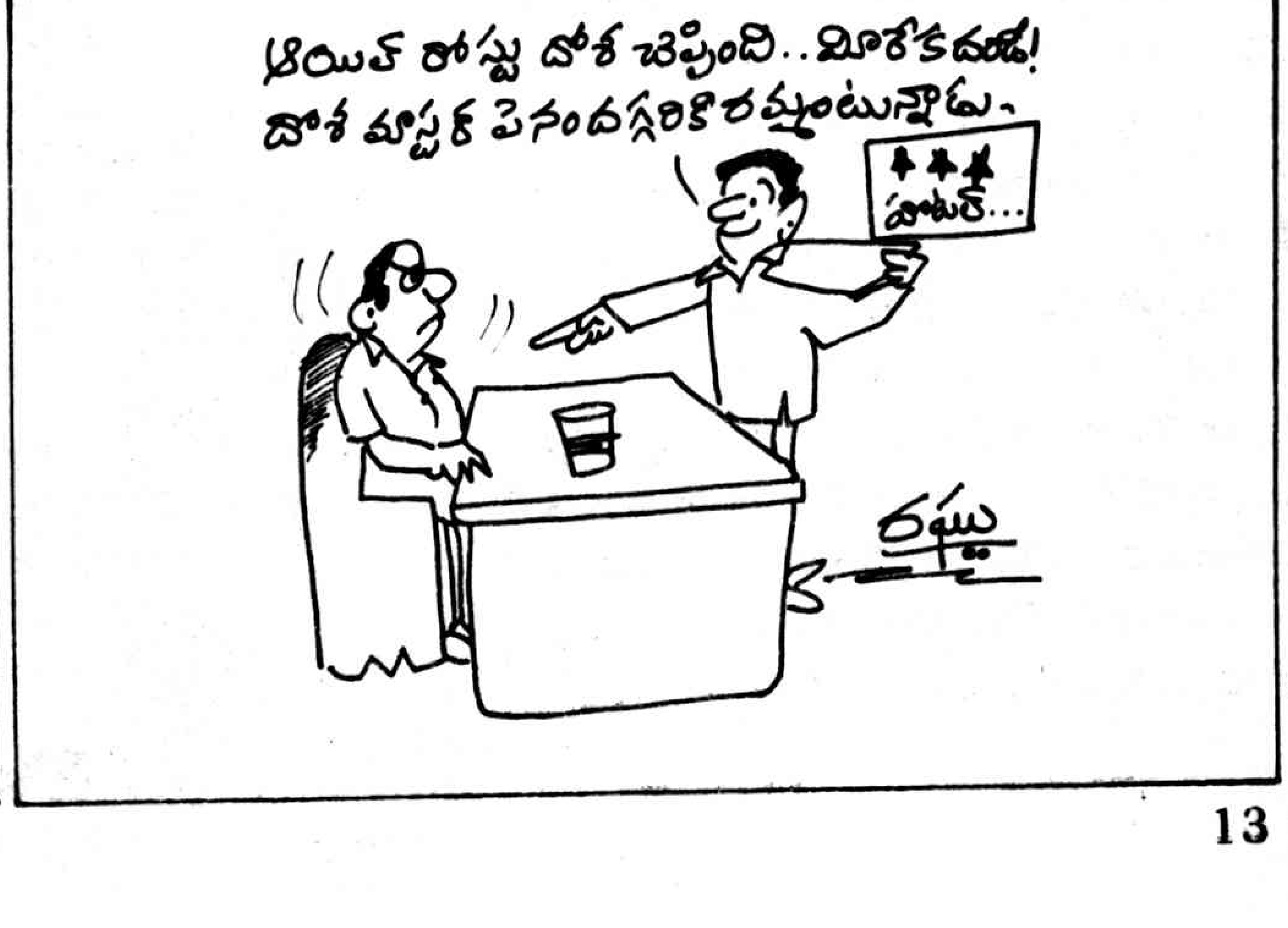

కున్న చీకట్లలో అల్లుకుంది. జన సమ్మర్థంలోంచి మల్లెలు మత్తెక్కించే గాలుల్తో ఆహ్వానిస్తున్నాయి.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' మీటింగ్‌కి వెళ్ళాలనిపించలేదు. ఎందుకో వాళ్ళలో 'కూల్'గానో 'ఎమోషనల్'గానో ఏదయినా 'డిస్కస్' చెయ్యడమో, 'ఆర్గ్యూ' చెయ్యడమో సాధ్యమనిపించలేదు. వూరికి దూరంగా నడవడం మొదలు పెట్టాను.

ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం వాళ్ళు ఆరంటే ఖచ్చితంగా ఆరింటికే మీటింగ్ మొదలు పెట్టేస్తారు. వాళ్ళు మీటింగ్ విషయంలో పాత అలవాట్లని చాలా కావాలని ఒదిలేశారు. కాని కొత్త అలవాట్లని కావాలని ప్రవేశ పెట్టుకున్నారు. ఇవాళ 'ఇష్టాగోష్ఠి' సంఘానికి బహుశా ఇద్దరు ముగ్గురు కొత్త సభ్యులు చేరి వుంటారు. వాళ్ళు అప్పటికే నా వంక క్యూరియస్‌గా చూస్తుంటారు. కార్యదర్శి వాళ్ళకు పరిచయం చేస్తాడు. "ఈమె......" వాళ్ళు తలాడిస్తారు. 'అవునవును, అప్పుడు పేపర్లో చదివాం' 'అవునా, ఇప్పుడు ఇంతకీ ఏం చేస్తున్నారూ?' కార్యదర్శి దగ్గర ఇంక ఏమీ సమాధానం వుండదు. అతను ఏమని చెప్పగలడు? 'ఆ తరువాత ఈమె చదువు మానేసి ఇంట్లో వుండిపోయింది అనగలడా? కాని వాస్తవానికి జరిగింది అదేనే. లేక 'మా అందరి మధ్యా మసలుతూ మాకు ఇన్‌స్పైరింగ్‌గా వుందని (కొందరు అలా అంటుంటారు) అనగలడా? నాలో ఇన్‌స్పైర్ చేసేది ఏముంది? నాకు కలిగిన గాయమా? జరిగిన అవమానమా?

నా చుట్టూ వున్న ప్రపంచంలో మనుషులంతా కుల, మత, వర్గ రహితంగా సుఖ జీవితం కోసం, ఆరోగ్యవంతమైన, పుష్టికరమైన, సౌఖ్యదాయమయిన జీవితం కోసం, సౌకర్యాల కోసం అహర్నిశలూ తపిస్తూ, ప్రయత్న పడుతూ వున్నారు. గాయపడ్డవాళ్ళ నుంచి, అవమానితుల నుంచీ, రోగ గ్రస్తుల నుంచీ వాళ్ళు ఏదన్నా నిజంగా ఉత్తేజం పొందగలరా? కాని ఆరోగ్యవంతమైన జీవితం పట్ల వాళ్ళకున్న ఆరాటాన్ని, అది ఎంత పోటీతో, కుళ్ళుతో, యుద్ధంతో కూడుకున్నదైనా సరే, ఎలా నిరసించను? పోనీ 'ఈమె జీవితంలో ఎంత కష్టం అనుభవించి కూడా నిశ్చలంగా వున్నది' అంటే - వినడానికి ఎంత బాగున్నా నిజంగా అది నిజమా? నేను చలించకుండా వున్నానా?

ఆ రాత్రి పది గంటలు దాటిన తరువాత స్టేషన్‌లో దీపాలు ఒక్కొక్కటే ఆరిపోయాయి. మగతగా, అలసటగా ఆ గచ్చుమీద అలాగే కళ్ళు మూసుకుని వున్నాను నేను. ఇంతలో ఇనుప గొళ్ళెలు ఒదులయిన చప్పుడు, చప్పుడు చేస్తున్న బూట్లతో ఆ చీకట్లో ఒక ఆకారం నా మీదకి వచ్చి పడింది. కంపించి పోయాన్నేను. అరవనీకుండా నా నోటికి అడ్డుగా ఉన్నవి అరచేతులు.

'చచ్చిపోతావే, నీకు బతకాలని లేదే'

గుప్పున సారా కంపు, నిప్పు సెగలాగా,

ఆ చేతులు ముందు నా జుట్టుని పట్టుకున్నాయి. జడ వూడిపోయి నా జుట్టు ముఖమంతా కప్పి మరీ చీకటయింది. ఆపైన ఆ చేతులు నా ఒంటి మీద తడుములాడాయి. నెమ్మదిగా నా ఒంటి మీద బట్టల్ని వూడ్చి వెయ్యడం మొదలు పెట్టాయి.

పంత్ ప్రక్కనుంటే...

ఒకసారి 'జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ గుజరాత్ పర్యటించి ఢిల్లీకి తిరిగి వచ్చారు. ఆ పర్యటనలో ఒకచోట జీపు 'యాక్సిడెంట్' జరిగినట్టు తెలుసుకున్న శ్రీ గోవింద వల్లభ్ పంత్ తన మంత్రి వర్గ సహచరులతో వెళ్ళి నెహ్రూను పరామర్శించారు. 'మీకు జీపు యాక్సిడెంట్‌లో ఏమి దెబ్బలు తగల్లేదు కదా?' అని శ్రీ పంత్ అడిగారు. నెహ్రూ గారు నవ్వుతూ ఇలా అన్నారు. 'మీరు జీపులో గాని వుండి వుంటే నాకు దెబ్బలు తగిలేవే. నా ప్రక్కన లాల్ బహదూర్ శాస్త్రిగారు వుండబట్టి ఆయన నా మీద పడినా దెబ్బలు తగల్లేదు' అన్నారు. ఆ మాటతో అక్కడి వారంతా గట్టిగా నవ్వారు. శ్రీ పంత్ కూడా నవ్వక తప్పలేదు. శ్రీ పంత్ స్థూలకాయులన్నది తెలిసిందే.

సేకరణ: తవుటు నాగభూషణం

ఒక మనిషి మీద విధించబడ్డ ఏ నిర్బంధమయినా వాస్తవ రూపంలో అతని శరీరం మీద నిర్బంధమే. ఒక మనిషి పట్ల వున్న ఏ అసంతృప్తి అయినా, కసి అయినా, జాలి అయినా, అన్నీ వాస్తవ రూపంలో అతని శరీరం పట్ల సంవేదనలే నన్ను నిర్బంధించినప్పుడు ఎందుకు గ్రహించలేక పోయాను?

ఆ రాత్రి నా శరీరం మీద జరిగింది నిజంగా ఘాతుకం. ఒకటి వెనుక ఒకటి ఆ పోలీసు మృగాలు నా శరీరాన్ని ధ్వంసం చేసేశాయి. నాకు ఉచ్చ పోసుకోనడానికి కూడా వీలు చిక్కనివ్వలేదు వాళ్ళు. నెమ్మదిగా తేరుకునేటప్పటికి నాకు తెలీకుండానే అక్కడ రక్తం స్రవిస్తోంది.

అనేక దినాలపాటు, రాత్రులపాటు, ఆ తరువాత, ఆ సంఘటన గురించి ఆలోచించాను. వాళ్ళు నా పట్ల జరిపిన ఆ అత్యాచారంలో వున్న అసలు కారణం ఏది? ఎంత పైశాచికమయినా ఒట్టి గుడ్డి పాశవిక కాంక్ష ఒక్కటే కారణం కాదనిపించింది. ఒక మగవాడి మీద నిర్బంధం బహుశా శారీరక చిత్ర హింస దాకా పర్యవసిస్తుంది. అదే ఒక స్త్రీ అయితే అది అత్యాచారం దాకా కొనసాగుతుంది. ఆ అత్యాచారాన్ని నేను కాముకులైన ఘాతుకంగా మటుకే చూడలేక పోతున్నాను. అది తీవ్రాతి తీవ్రమయిన నిర్బంధం. దారుణమైన శారీరక చిత్రహింసనూ. నా మీద అత్యాచారం చేసింది మనుషులే. వాళ్ళు పోలీసులే కనుక వాళ్ళకా వీలు చిక్కడం అన్నది తరువాత సంగతి.

ఎంత జంతువునయినా రెండు తప్పుల వరకు క్షమించగలం. నన్ను నిర్బంధించినందుకు, నా మీద అత్యాచారం జరిపినందుకూ కూడా నేను పూర్తిగా నశించలేదు. కాని రెండవరోజు మధ్యాహ్నం సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్ నన్ను చూడడానికి వచ్చాడు. 'ఎవరో నీ గురించి 'హెబియస్ కార్పస్' ఫైల్ చేశారని తెలిసింది. నీకు చాలా అండదండలున్నాయన్నమాట' అన్నాడు. అప్పుడే నా గురించి బయట ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయని తెలుసుకున్నాను. వాళ్ళు నన్ను స్టేషన్‌నుంచి స్టేషన్‌కు మార్చారు. చివరికి బయట ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక సెక్షన్ 120 కింద నేరారోపణ చేసి మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు పర్చారు. వాళ్ళకున్న ఏకైక ఆధారం నేను రాసిన పోస్టు చెయ్యని ఉత్తరం. మేజిస్ట్రేట్ నాకు రెండు వారాల రిమాండ్ విధించాడు. నన్ను సెంట్రల్ జైలుకు పంపారు.

అరెస్టు చేసినది మునిసిపల్ ఇంజనీర్‌గారి అమ్మాయి? అని తెలిశాక మునిసిపల్ ఛైర్మన్ ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ తీసుకున్నాడు. ఆయన పెద్ద ఎత్తున జిల్లా రాజకీయ వర్గాలతో కలిసి హోం మినిస్టర్ మీద ఒత్తిడి తీసుకొచ్చాడు. బయట 'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్ళ కృషి వల్ల ప్రజలు, పత్రికలు, పౌర హక్కుల సంఘాలు పెద్ద ఉద్యమం చేపట్టాయి. ఈ సంఘటనకు కారకులయిన పోలీసుల్ని సస్పెండ్ చేశారు. పది రోజుల తరువాత నాన్న నన్ను బెయిల్ మీద విడిపించడానికి జైలుకు వచ్చాడు. ఆరోజు ఆయన్ని చూడడం నిజంగా ఒక అనుభవం. ఆయన నన్ను అసహ్యించుకుంటాడనుకున్నాను. ఆయన నా పట్ల ఎలాంటి భావాన్ని వ్యక్తం చెయ్యలేదు.

బహుశా, ఏక్సిడెంట్ జరిగింది. చెయ్యి పోయింది. చాలా ముఖ్యమైన భాగం. కాని ఏం చెయ్యగలం? ప్రాణాల్తో బతికేం కదా. చాలు.

నేను ఇంటికి వచ్చాక నన్ను చూడడానికి హోం మినిస్టరు మునిసిపల్ ఛైర్మన్‌తోపాటు వచ్చాడు. ఆయన కళ్ళల్లో అపరాధ భావం. ఎంతో ప్రేమగా పలకరించాడు ఆయన. ఇంతింత దారుణాలు నిజంగా జరుగుతాయా అన్నట్టుగా వున్నాయి ఆయన మాటలు. అప్పుడు అర్థమయింది నిజగా నాపైన అత్యాచారం జరిపించిన శక్తి ఏదో! ముందు నాకు ఆత్మహత్య చేసుకోవాలన్న కోరిక సహజంగానే కలిగింది.

తర్వాత నేను ఎప్పటిలా యూనివర్సిటీలో చదువు

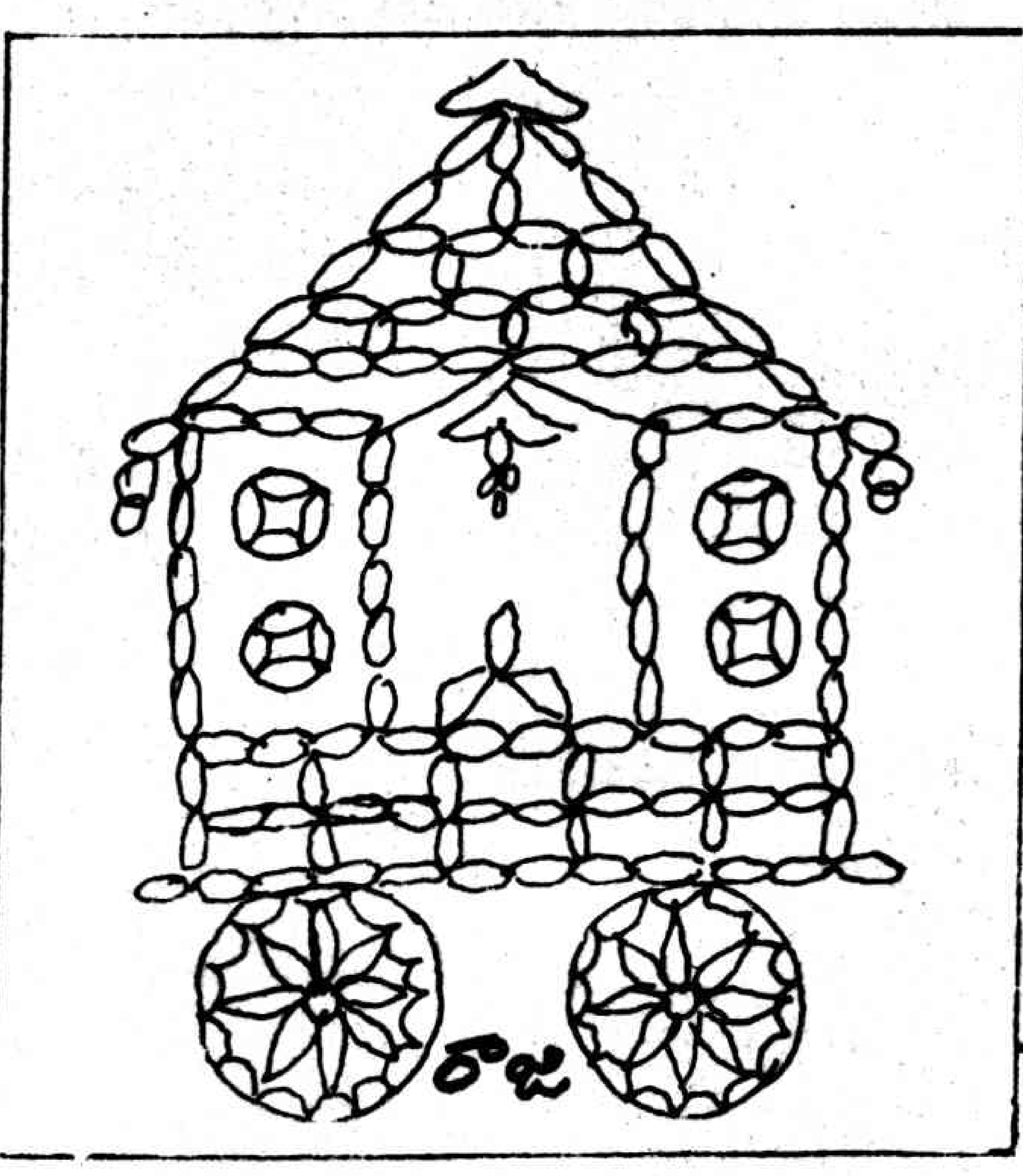

కోవాలని ప్రయత్నించాను. సాధ్యం కాలేదు. ఎవరో నన్ను హేళనగా చూస్తున్నారనీ, సానుభూతి కురిపిస్తున్నారనీ కాదు. ఒకరి సానుభూతి కానీ, ఒకరి ద్వేషం కానీ నిజంగా నన్ను కదిలించలేవు ఇప్పుడు. "ఇంతకీ ఆ ఉత్తరం ఎవరికి రాశావు?" అని అడిగాడు డాక్టర్ సుధాకర్ నన్ను చూడడానికి వచ్చినప్పుడు.

...బాగా చీకటి పడింది. ఎక్కడయినా పార్క్‌లో కూచుంటే బాగున్ను అన్పించింది. 'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' మీటింగ్ ఈపాటికి ముగింపుకి వచ్చి వుంటుంది. వాళ్ళలో కొంతమంది 'టి.వి. రామాయణ్' మిస్సయితే భరించలేరు.

నా అనంతర జీవితం ఎలా వుండాలి? — ఈ ప్రశ్న అందర్నీ ఏదో ఒక మూల బాధ పెడుతూనే వుంది. యూనివర్సిటీలో చదువుకుంటున్నప్పుడు 'నా అనంతర జీవితం ఎలా వుండాలి?' అని ఎవరూ భావించలేదు— బహుశా అమ్మా, నాన్నా, ఒకరిద్దరూ తప్ప. కాని అప్పుడేనా వారు బహుశా నా పెళ్ళివరకూ ఆలోచించి వుంటారు. ఆ తర్వాతేనా 'నా అనంతర జీవితం ఎలా వుండాలి?' అని ఎవరు ఆలోచిస్తారు? నా భర్తకూడా ఆలోచించడు. ఆ ప్రశ్న అతనికి అనవసరమైనదిగా వుంటుంది.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్ళు కూడా ఈ విషయాన్నే ఇవాళ అనేక విధాలుగా చర్చించి వుందురు. బహుశా నా పరోక్షంలో చర్చించే వుంటారు. నేను ఇప్పుడు అందరిలాగా మామూలు జీవితానికి అర్హురాల్ని కాదనే చాలామంది నమ్మకం. అలాగని 'మామూలు జీవితానికి నేను మటుకు ఎందుకు అర్హురాలిని కాకూడదు?" అని వాదిస్తారు. అయినప్పటికీ నేను ఎలాగయినా ఇకనుంచీ నా అనుభవాల ఆధారంగా 'వేరే జీవితం' కోసం 'కృషి'చేస్తే బాగుంటుందని సూచిస్తారు.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్ళని నేను ఇష్టపడతాను. ఈ సమాజంలో నాకున్న ఆత్మీయులు వాళ్ళే. నా అనుభవాన్ని సీరియస్‌గా తీసుకునేది వాళ్ళే. మంచి జీవితం కోసం వాళ్ళ ప్రయత్నం నన్నెప్పుడూ ముగ్ధురాల్ని చేస్తుంది. కాని నాపైన జరిగిన అత్యాచారం 'నాపైన' మటుకే జరిగిన అత్యాచారంగా వాళ్ళు భావిస్తారు. అది నా ఒక్కరిపైనే జరిగిందా? కాదు. అది నీమీదా, నామీదా, ప్రతిఒక్కరి ఆశల మీదా, ఆకాంక్షమీదా, స్వేచ్ఛ మీదా, ఆనందం మీదా, స్వప్నాల మీదా జరిగింది. అది పోలీసుల వల్లనే జరిగిందా? ఎదుటి మనిషి జీవితాన్ని శాసించాలని చూసే ప్రతి ఒకళ్ళవల్లా జరిగింది.

అలాగని వాళ్ళు తమ జీవితానందాల్నీ, వ్యక్తిగత సౌకర్యాల్నీ వదులుకోవాలని కోరుకుంటున్నానా? లేక నేనేదో అట్లాంటి జీవితాన్ని కోల్పోయానని చింతిస్తున్నానా? మనుషులు కోరుకునే సుఖమయమైన జీవితం ఎలాటిదో నేను రోజూ మా తమ్ముడి మరదలి విషయంలో చూస్తూనే వున్నాను...

ఇంటికి చేరేసరికి బాగా చీకటి పడింది. పెళ్ళివారు వెళ్ళిపోయినట్టున్నారు. ఎవరినీ పలకరించకుండా మేడ మీదకు వెళ్ళిపోయాను. చెల్లెలిని చదువు మాన్పించయినా సరే, పెళ్ళి చేసెయ్యాలని నాన్న పట్టుదల. ఇందుకోసం అతను ఎంత ఖర్చుకైనా వెనుదీసేట్టు లేదు.

అమ్మ ఏమనుకుందోగాని రాత్రి భోజనం మేడ మీదకే తీసుకువచ్చింది. ప్రాపంచిక విలువల్లో పీకల దాకా కూరుకుని వున్న మనిషి ఆమె. కాని తన పెద్ద కూతురిని చూసేటప్పటికి విలువలకి అతీతమైన ప్రేమ పొంగుతుంది ఆమెలో.

నేను ఉదయం నుంచీ అణచుకున్న టెన్షన్ని భరించలేకపోయాను. సుభద్ర జీవితం భద్రంగా వుండడంకన్నా నాకు కావలసిందేముంది?

'పెళ్ళివారు నా గురించి ఏమన్నా అడిగారా అమ్మా''

అమ్మ నాకేసి కళ్ళెత్తి ఆశ్చర్యంగా చూసింది. ఆపైన బాధని అణచుకోలేకపోయింది. కొంతసేపు ఏడ్చింది. ఆపైన నెమ్మదిగా అంది — "ముందు ఏమీ ప్రస్తావించలేదు. చివరలో పెళ్ళికొడుకు తండ్రి అన్నాడు మీ నాన్నగారితోటి — 'పెద్దమ్మాయి గురించి మేం విన్నాం. జరిగిందానికి మనం ఏం చేయగలం? మీరు విచారపడకండి. అది మన దురదృష్టం — అంతే. ఇంతకీ అమ్మాయి కనిపించదేం' అని అడిగాడు."

"మీకు కన్పించలేక సాయంకాలం బయటకి ఎక్కడకో వెళ్ళింది. అన్నారు మీ నాన్నగారు. 'అయ్యో అదేమిటి! లేచిపోయిన మనిషా ఏమిటి, తప్పించుకు తిరగడానికి' అన్నాడు అతగాడి తండ్రి."

"లేచిపోయిన మనిషి" — విలువల స్వరూపం నాకు బాగా బోధపడ్డట్టు అయింది. అమ్మ వెళ్ళిపోతూండగా అడిగాను — "కట్నం ఏమాత్రం అడిగారు?"

"ఇదివరకటి మాటలే అనుకో. అయితే, బహుశా మరో పది వేలు ఎక్కువడుగుతారేమో" అంటున్నారు ఆయన."

రాత్రి పడుకోబోయే ముందు చాలా కాలం క్రితం నేను చూసిన దృశ్యం ఒకటి గుర్తొచ్చింది. ఒక రోజు నేను రిక్షాలో కాలేజి నుంచి వస్తున్నాను. రైలు గేటు పడింది. అటూ ఇటూ చాలా వాహనాలు ఆగిపోయి వున్నాయి. గేటు చాలాసేపటి నుంచీ వేసి వుంది. మేం ఆగిన ఎంతో సేపటికిగానీ రైలు రాలేదు. విసుగుతో, అసహనంతో వున్న నాకు రైలు గేటు ఇవతల కమ్మీల మీద కొంతమంది చిన్న పిల్లలు కూచుని కనబడ్డారు. అప్పుడు నేను వాళ్ళనంత పట్టించుకోలేదు. ఇంతలో ఇనుప నాగరికతా మహాయుగాల ప్రతినిధిగా చప్పుడు చేసుకుంటూ విపరీతమైన వేగంతో గూడ్సు రైలు నా కళ్ళముందు పట్టాల మీద సాగిపోయింది. దాని అదురుకి భూమి దద్దరిల్లుతూనే వుంది. అప్పుడు చూశాను. పిల్లలు ఆ రైలుకి చేతులెత్తి వీడ్కోలు చెప్తున్నారు. రైలు వెళ్ళి పోగానే, వాళ్ళు అందుకోసమే అప్పటిదాకా ఆగినట్టుగా లేచి వెళ్ళిపోయారు. అటూ ఇటూ వాహనాలు ముందుకు కదిలాయి.

ఆ దృశ్యంలో నన్ను ఏది ఆకర్షించిందో నాకు తెలియదు. కానీ, కనీసం ఈ క్షణాన 'నా అనంతర జీవితం ఎలా?' అన్న నా ప్రశ్న హాస్యాస్పదంగా అనిపించింది.